

Miljøcenter Århus

Hald den 3. marts 2010

CSN

Kommentarer til VVM-redegørelse om udvidelse af Lille Torup Gaslager samt kommentarer til udkast til miljøgodkendelse til samme.

Indledningsvis vil jeg fastslå: Jeg er imod at der gives tilladelse til både genudskylning og udvidelse af gaslageret ved Ll. Torup, såfremt det betyder udledning af fortyndet saltbrine til Limfjorden. Denne modstand er begrundet i, at jeg ikke finder at der bør løbes nogen form for risiko for at forringe miljøtilstanden i Limfjorden på et tidspunkt, hvor Limfjorden endeligt viser tegn på en begyndende "genoplivning" efter i over 25 år at have været i en sørgelig forfatning.

Da ovenstående tilkendegivelse jo nok næppe betyder at projektet opgives og der derfor er risiko for at der arbejdes videre med både VVM og miljøgodkendelsen vil jeg i det følgende beskrive en række indsigelser og kommentarer til VVM-redegørelsen og til udkastet til miljøgodkendelse til projektet.

Det beskrevne projekt er i virkeligheden et spørgsmål om at deponere over 16 millioner ton affald fra et bygge- og anlægsprojekt. Projektet skal derfor også vurderes som et bygge/anlægsaffaldsdeponi. Dette ses ikke at være behandlet overhovedet i VVM-redegørelsen.

Jeg har i øvrigt den 24. februar 2010 anmodet Skat om en udtalelse om, hvorvidt udledningen af bygge/anlægsaffaldet er omfattet af reglerne om betaling af affaldsafgift.

Kommentarer til VVM-redegørelsen:

Undersøgte alternativer:

VVM-redegørelsens afsnit om alternativer til den påtænkte udledning af affaldet (saltbrinen) er absolut mangelfuld. Der foreligger ingen form for teknisk/økonomiske redegørelser, der kan underbygge påstanden om, at der ikke er alternativer til det ønskede. Det anføres tværtimod, at der kun er højst 17 km til en tilslutningsmulighed til den rørledning, der leder saltbrine (fra en anden salthorst) til det eksisterende inddampningsanlæg ved Mariager fjord. Det synes derfor oplagt, at saltbrinen – via en tilslutning til det

eksisterende rørsystem -pumpes til dette anlæg med henblik på en fornuftig anvendelse af saltet. Det er efter min mening uden betydning i denne sammenhæng, at der sikkert skal ske en udvidelse af produktionskapaciteten hos Dansk Salt for at aftage brinen.

VVM-redegørelsens oplysninger i afsnit 5.4.2 - om det nødvendige grundvandsforbrug i dette scenarie - er direkte manipulerende, idet det hævdes at der skal bruges 10.000 m³ drikkevand i timen. Den virkelige mængde er jo kun 600 m³ /time og denne vandmængde er det uproblematisk at indvinde i det grundvandsrige Midt- og Vestjylland. De påståede 10.000 m³/time er den mængde fortyndet brine, der påtænkes udledt i Limfjorden, mens der ifølge oplysningerne oppumpes 600 m³ koncentreret brine fra undergrunden. Ingen vil finde på at fortynde den inden inddampning!

0-alternativet:

I afsnit 5.6 hævdes, at undladelse af udvidelsen af naturgaslageret vil betyde risiko for ustabil gasleverance og at det vil medføre stigende gaspriser for forbrugerne. Til det er det kun at sige, at økonomiske incitamenter gentagne gange har vist sig at være det eneste effektive styringsmiddel til at nedbringe energiforbruget samt til at drive udviklingen i retning af vedvarende energi. Deraf følger, at en stigende gaspris er ønskeligt, da det vil understøtte regeringens erklærede bestræbelser på at nedbringe det danske energiforbrug. I øvrigt er det paradoksalt, at udvidelsen af gaslageret planlægges at være fuldført få år før det tidspunkt, hvor Danmark har som mål at være ophørt med brug af fossilt brændsel.

At Energistyrelsen - ifølge det oplyste på borgermødet i Skals i februar 2010 - finder det meget vigtigt at gaslageret udvides kan så kun føre til den konklusion, at Energistyrelsen modarbejder regeringens højtprofilerede mål!

Det må samlet konkluderes, at VVM-redegørelsens afsnit om alternativer er helt utroværdige og meget mangelfuldt dokumenteret og underbyggede. Jeg tvivler derfor stærkt på at de lever op til VVM-direktivets intentioner om beskrivelse af reelle alternativer til det påtænkte projekt.

Udledning af miljøfremmede stoffer – herunder tungmetaller:

På redegørelsens side 91 anføres en række koncentrationer af tungmetaller i muslinger. Der fremgår, at koncentrationer i muslinger fra Hjarbæk fjord for de fleste tungmetaller vedkommende ligger væsentligt under de angivne baggrundskoncentrationer. Det viser, at området er meget lavt belastet med tungmetaller. Det er min holdning at det skal det blive ved med at være, så der bør derfor ikke gives tilladelse til at udlede flere tungmetaller i området. Hensigten med dansk miljølovgivning er, at miljøet skal belastes mindst muligt – ikke at "fylde op" så der er lige forurennet overalt!

På side 151 anføres, at saltbrinens indhold af visse miljøfremmede stoffer inden fortyndingen overskrider de gældende miljøkvalitetskrav. Dette vurderes af MCÅ ikke at være et problem med henvisning til, at fortyndingen bringer koncentrationen ned under kravværdierne. Dermed bevæger Miljøcenter Århus sig i alvorlig grad væk fra det princip, der siden Miljølovens vedtagelse i starten af 1970'eren har været –og fortsat er - gældende, nemlig at forureningen med miljøfremmede stoffer ikke løses ved fortynding. De

gennemførte vurderinger minder derfor om en tilbagevenden til dengang man troede, at bare forureningen bliver fortyndet i det store hav, så går det jo nok. Det hører ingen steder hjemme i en moderne miljøregulering.

På side 153 hævdes, at der vil være tale om koncentrationer der ikke vil medføre kroniske effekter. Der tages ikke stilling til den bioakkumulering af tungmetaller og eventuelle andre unedbrydelige stoffer, der sker i én eller anden grad, selv ved lave koncentrationer

I mine kommentarer til udkastet til miljøgodkendelser vil forholdene omkring tungmetaller blive uddybet. Her skal dog udtrykkes bekymring for, at de mange hundrede kilo tungmetaller der årligt vil blive udledt vil umuliggøre fremtidige klaptilladelser til bundsediment fra uddybning af Sundstrup og Virksund Havne, der begge ligger få hundrede meter fra udledningsfeltet.

Påvirkning af dyrelivet:

Der er ikke foretaget såkaldte avoidance-tests af forskellige fiskearters reaktion på brineudledningen (altså tests af fiskenes eventuelle undvige-/flugtreaktion). Dermed er det ikke muligt for miljømyndighederne at vurdere, om der i brinen findes stoffer der ikke umiddelbart detekteres ved de udførte kemiske analyser, men som alligevel påvirker fiskelivet. Sådanne stoffer kan meget vel tænkes at være stoffer af vulkansk oprindelse (f. eks. svovlholdige forbindelser) der måtte være aflejret i det fortidshav hvor de saltlag - der senere er presset op til salthorsten - i en fjern fortid blev aflejret. Fraværet af sådanne tests er helt uacceptabelt i en tid, hvor blandt andet den for fritidsfiskerne så vigtige fiskeart skrubben viser tegn på, at være ved at genetablere sig i fjorden, efter den næsten totale bestandskollaps midt i 1980-erne. Dette kollaps er der i øvrigt aldrig givet nogen helt fyldestgørende årsagsforklaring på, men mange fritidsfiskere i området ser den tidligere brineudledning fra gaslageret som en medvirkende årsag.

Der er ikke i VVM-redegørelsen ofret meget på f. eks. det stærkt stigende lystfiskeri af forårssild lige nord for udledningsområdet. Dette fiskeri har i de seneste år udviklet sig til en veritabel folkefest og det må frygtes at dette fiskeri ødelægges af brineudledningen. Et tab af dette fiskeri vil betyde tab af en stor rekreativ værdi

På side 193 anføres at Spættet sæl forekommer fåtalligt i Lovns Bredning. Selvom "fåtalligt" selvfølgelig er en relativ størrelse burde der rettelig være skrevet "talrig", som enhver der ulejlig sig ud på bredningen vil vide. Der er mange sæler i såvel Lovns Bredning som i den nordlige del af Hjarbæk fjord. I halvdelen af året ses dagligt flokke af hvilende sæler på 8 - 12 individer på sandodden lige syd for Virksunddæmningen og endnu flere ses i Lovns Bredning og ved Lundø. (Vil man ikke ulejlig sig ud, kan man såmænd bare kigge på Google Street View – her ses to sæler lige i det område hvor saltbrinen tænkes udledt). Påstanden om de fåtallige Spættet sæl undergraver i alvorlig grad tilliden til fagligheden af VVM-redegørelsens afsnit 9, Konsekvensvurdering af naturbeskyttelsesområder.

Jeg er ikke kompetent til at vurdere og kommentere VVM-redegørelsens mange scenarier vedrørende ændringer i saltkoncentrationerne ved forskellige scenarier. Jeg finder dog, at det er mangelfuldt beskrevet hvad der kan ske i de – nogle gange lange perioder – hvor den politisk besluttede slusepraksis for afvandingslusen i Virksunddæmningen betyder, at afvandingslusen er lukket. I disse perioder må der

nødvendigvis ske en ophobning af salt (og dannelse af salt-springlag) i området, da der ingen strøm er til at transportere den udledte salt bort. Det bør være en kendt sag for MCÅ, at mange fisk er meget følsomme for pludselige ændringer i saltkoncentrationer, selvom de samme fisk – givet en tilstrækkelig omstillingsperiode - sagtens kan vandre fra salt- til ferskvand og retur. Det nævnes dog, at saltudledningen kan nedsættes i sådanne perioder med lukket sluse, men da der ikke ses at være indføjet et vilkår herom i miljøgodkendelsen og udledningstilladelsen, er det ikke noget der på nogen måde kan håndhæves af miljømyndigheden

Ydermere vil jeg anføre, at det ikke er godt nok kun at anvende de gennemsnitlige opblandingsforhold i recipienten (jævnfør side 126 nederst), da det jo netop er spidsværdierne der vil forårsage akutte skader på fiskelivet.

Bemærkninger til pilotprojektet.

Det anføres i afsnit 1.8, at pilotprojektperioden skal anvendes til at underbygge VVM-redegørelsens vurderinger, men paradoksalt nok også at skaffe basisviden om virkningen af den planlagte udledning. Førstnævnte tyder på at man fra miljømyndighedens side – trods det flere gange anførte forhold, at der foreligger meget få systematisk indsamlede data fra 1980'ernes udledninger – befinder sig i en slags "vi alene vide" situation når formålet med undersøgelsesprogrammet i pilotprojektet angiveligt er at underbygge det man allerede mener at vide.

Afsnit 4.6.5. Affald.

I dette afsnit angives de årlige – relativt beskedne - mængder af forskellige affaldstyper. Det virker grotesk, at der intet nævnes om de over 16.000.000 ton salt - indeholdende diverse andre stoffer - overhovedet ikke nævnes i redegørelsen om projektets affaldsmængder. Som nævnt indledningsvis er hele projektet jo et spørgsmål om hvordan man undgår at skulle genanvende de mange millioner tons affald fra et stort anlægsprojekt.

VVM-tilladelsen.

Udkastet til VVM-tilladelsen rummer flere steder bestemmelser om, at forskellige overvågninger og analyser skal udføres "efter aftale med tilsynsmyndigheden". Dette er ikke godt nok, idet det afskærer sagens mange forskellige interessenter fra at vurdere, om der stilles krav der er målbare, konsekvente, troværdige og mulige at håndhæve. Det er et ufravigeligt krav, at interessenterne skal have mulighed på forhånd at vurdere disse forhold, f. eks med henblik på om der skal indgives en anke over afgørelsen. Tilsvarende gælder for udkastet til miljøgodkendelsen.

Med udgangspunkt i ovenstående er det min opfattelse, at der ikke foreligger det fornødne grundlag for at meddele en VVM-tilladelse og at Miljøcenter Århus derfor må afslå en sådan.

Kommentarer til udkast til miljøgodkendelse og udledningstilladelse:

Overordnet set er udkastet til miljøgodkendelse og udledningstilladelse overordentligt forsigtigt formuleret. Dette i en grad så man fornemmer, at MCA som statsligt miljøgodkendelsesmyndighed holder hånden over en statslig ejet energivirksomhed. Da der næppe er tale om manglende kompetence hos sagsbehandlerne kan man frygte, at der foreligger instrukser fra højere sted om at dette projekt skal godkendes, da det er stærke politiske og erhvervsmæssige interesser, der er i spil i godkendelsessagen. Denne fornemmelse bestyrkes af, at der ved det offentlige møde i Skals - helt usædvanligt for denne slags møder - var repræsenteret ikke mindre end 3 af landets 7 Miljøcentre og et stort antal medarbejdere herfra

Det er en generel og alvorlig mangel i miljøgodkendelsen, at der ikke findes konkrete, målbare og kontrollerbare krav til sikkerhedssystemerne, herunder også krav om beredskabsplaner, kvalitetssikringssystemer og ansvarlige personer. Det er væsentligt at sådanne krav stilles, da systemfejl, manglende ansvarsfordeling og almindelig slendrian uværgeligt på et tidspunkt vil resultere i udledning af ufortyndet brine, hvilket vil medføre store miljøskader.

Kommentarer til de enkelte vilkår:

Det i vilkår 22 beskrevne udløbsrør med 4 ens porte vil medføre, at der udledes mest brine via den første port og faldende mængder gennem de øvrige. Dermed bliver initialfortyndingen ringere end den forudsatte i VVM-redegørelsen. Der skal stilles et krav der sikre, at den faktiske udledning og initialfortynding bliver identisk med den, der er forudsat i beregningerne.

Vilkår 24 indeholder intet om, at brineudledningen skal stoppes, når afvandingsslusen lukker og al strøm i området derfor ophører (jævnfør også min bemærkning herom i afsnittet om VVM). Et sådant vilkår skal indføres, og det skal indeholde krav om en fejlsikker sammenkobling med slusens styringssystem, så brinepumperne straks stopper, når sluserne lukkes. Med "fejlsikker" menes her et elektronisk styresystem der stopper brinepumperne når og hvis systemet via et dokumenteret og godkendt "selvdiagnosesystem" konstaterer fejl i styresystemet, uanset om sluserne faktisk måtte være åbne.

En tilsvarende sikker kobling skal kræves mellem brinepumper og de pumper der tager fortyndingsvandet ind fra Hjarbæk Fjord, alt sammen for at forebygge saltchok i udledningsområdet.

I vilkår 29 opstilles en række koncentrationskrav til opløste tungmetaller. Grænseværdierne gælder for den fortyndede brine. Det angives - sikkert korrekt – at koncentrationerne følger retningslinjerne i en bekendtgørelse 1669 (uden titel eller udstedende myndighed). Derimod tages ikke stilling til, at den udledte vandmængde er - intet mindre end - enorm, nemlig op til 10.000 m³/time. Et simpelt regnestykke viser, at der indenfor de tilladte grænser årligt kan udledes følgende tungmetalmængder:

Metal	Kg pr år af opløste tungmetaller	Kg i løbet af 25 år af opløste tungmetaller	Total udledning af opløste og uopløste tungmetaller
Mangan	13.140	328.500	Ukendt!
Strontium	18.396	459.900	Ukendt!
Barium	508	12.702	Ukendt!
Arsen	29	722	Ukendt!
Bly	88	2.190	Ukendt!
Nikkel	61	1.533	Ukendt!
Zink	683	17.082	Ukendt!
Kobber	88	2.190	Ukendt!
Chrom	298	7.446	Ukendt!
Cadmium	219	5.475	Ukendt!
Kviksølv	26	657	Ukendt!

Dette er helt uacceptable mængder der bekræfter, at det planlagte anlæg er af så store dimensioner, at det ganske enkelt ikke kan indpasse i et snævert og lukket fjordområde – eller for dens sags skyld heller ikke i et andet vandområde. Specielt er mængderne af arsen, bly, cadmium og kviksølv voldsomt store, både set i et årspektiv og over den 25 års periode hvor udledningen vil ske.

Der stilles kun vilkår om opløste tungmetaller. Det er i høj grad også relevant at stille krav til mængden af ikke opløste tungmetaller. Det bør være MCÅ bekendt, at tungmetaller gerne binder sig til partikler og suspenderet stof i spildevandet. Udledningen kan derfor indenfor rammerne af denne miljøgodkendelse være højere eller meget højere end de mængder der fremgår af skemaet herover, hvilket kun gør udledningen endnu mere alvorlig.

I vilkåret opstilles endvidere en række maksimale udlederkrav der ligger fra 1 til 9,7 gange over de ovenfor angivne mængder. Der er ikke nærmere redegjort for hvad der menes med disse mængder.

Miljøgodkendelsen følger en slingrekurs på tungmetalområdet. Dels tillades ovennævnte enorme tungmetalmængder i udledningen, dels skrives andetsteds, at der skal udarbejdes en plan for at nedbringe udledningen, da dele af den ikke vil være lovlig efter 2020 (udkastets side 38). Et par relevant spørgsmål er: Hvorfor skal der laves en redegørelse om mulighederne for nedbringelse hvis det bliver ulovligt? – så skal de jo bare stoppes. Hvorfor vil man overhovedet tillade en problematisk udledning af tungmetaller når man ved det efter en overgangsperiode skal forbydes? – udledningerne er jo ikke mindre skadelige frem til det tidspunkt hvor den skal stoppes.

Vilkår 30. Her er det også uklart hvem der skal udføre de nævnte analyser. Der skal i stedet stilles klare krav om akkrediteret uanmeldt prøveudtagning og efterfølgende analyser af et akkrediteret – og kompetent (det er ikke altid sammenfaldende) laboratorium.

I vilkår 32 skrives at værdierne for salinitet skal overholdes som timemiddelværdier. Dette er ikke tilstrækkeligt. Den flere gang tidligere omtalte chockvirkning af højt saltindhold sker løbet af væsentligt kortere tidsrum. Grænseværdierne for saltindhold skal formuleres som absolutte værdier (loftsværdier) der på intet tidspunkt må overskrides. Der skal derfor stilles krav om kontinuerlig monitoring af saltkoncentrationen der er sammenkoblet med fuldautomatiske og fejlsikrede systemer, der formår øjeblikkeligt at standse udledningen hvis loftværdien for salinitet overskrides.

Vilkår 33. Det er uforståeligt at pH-værdien beskrives som en parameter uden kravværdi. Vandets pH-værdi har betydning for giftvirkningen af andre stoffer i vandet og der skal derfor opstilles et forsvarligt pH-interval, der skal overholdes.

Vilkår 34. Det er ikke acceptabelt at der kan udtages tidsproportionale prøver. Hvis det tillades, øges mulighederne for manipulation med prøverne ved at køre - eller udlade at køre – med brine- eller fortyndingsvandpumperne, alt afhængig af hvilket resultat man ønsker at påvirke. Der må derfor kun tillades flowproportional prøveudtagning i alle tilfælde.

Vilkår 35. Ved at tillade afløbskontrol med en statistisk metode åbnes der op for betydelige overskridelser af enkeltprøver, da de til en vis grad opvejes af andre prøver der måtte ligge under grænseværdierne. Der skal som tidligere nævnt opstilles absolutte kravværdier, der i alle tilfælde skal overholdes.

I vilkår 37 er det uklart hvad der menes med "stikprøver". Er det øjebliksprøver eller er det en knudret betegnelse for en døgnprøve?

I vilkår 39 skal der som nævnt tidligere stilles krav om akkrediteret uanmeldt prøveudtagning og om analyse på akkrediteret laboratorium. Der skal også stilles krav om måling af ikke-opløste tungmetaller.

I vilkår 41 skal der stilles langt mere detaljerede krav til kalibrering og vedligehold af måleudstyr, herunder krav om uvildig kalibrering.

I vilkår 44 kan det ikke accepteres at indberetning af egenkontrollodata skal ske "efter aftale". Der skal fastlægges faste terminer så de mange interesserede kan forlange aktindsigt når målingerne foreligger.

Efter gennemgangen af det omfattende materiale i sagen sidder man tilbage med en fornemmelse af, at der er tale om et projekt der for enhver pris skal presse igennem.

Jeg vil derfor slutte som jeg begyndte: Dette projekt er ikke tilstrækkeligt belyst, der er for stor miljømæssig risiko forbundet med det og der kan derfor ikke meddeles tilladelse til projektet.

Med håb om, at mine indsigelser bliver taget til efterretning.

Med venlig hilsen

Miljøtekniker

Claus Skodborg Nielsen

Fælledvej 23, Hald

7840 Højslev